

SYLWAN

MIESIĘCZNIK POLSKIEGO TOWARZYSTWA LEŚNEGO

Wydawany z pomocą finansową Polskiej Akademii Nauk

Rok CXXIII

Warszawa, wrzesień 1979 r.

Numer 9

JAN J. SOLECKI

Uniwersytet Kolumbii Brytyjskiej
Vancouver, Kanada

Rola przemysłu drzewnego w handlu zagranicznym Kanady¹

PRZESŁANKI WYJŚCIOWE

Роль деревообрабатывающей промышленности в заграничной торговле Канады

The role of wood industry in the foreign trade of Canada

Według danych z 1968 r. powierzchnia Kanady obejmowała (w liczbach okrągłych) 997 mln ha. Powierzchnia pokryta lasami obejmuje 323 mln ha, co stanowi 32,4% ogólnej powierzchni kraju. Z obszaru pokrytego lasami na położoną nad Pacyfikiem prowincję Kolumbia Brytyjska przypada 54,5 mln ha, na położoną nad Atlantykiem prowincję Quebec 69,6 mln ha. Zasoby leśne tych prowincji i powiązany z nimi przemysł drzewny i celulozowo-papierniczy mają duże znaczenie dla zamorskich obrotów drewnem w kierunku zachodnim i wschodnim.

Zapas drewna na pniu w 1968 r. obejmował 19 064 mln m³, z czego na Kolumbię Brytyjską przypada 7 578 mln m³, czyli 39,7% krajowych zasobów drewna. Gatunki iglaste występują tu w ilości 7 374 mln m³,

¹ Skrót obszernego referatu wygłoszonego w dniu 25 VI 1978 r. w PTL w Warszawie i powtórnego przez Autora w kilku innych oddziałach i kołach PTL (Poznań, Gdańsk, Szczecin, Przemyśl, Jasło, Rzepedź).

C-2584

w tym świerk w ilości 1 765 mln m³, jodła balsamiczna 1 379 mln m³, daglezja 506 mln m³.

W prowincji Quebec zasoby drewna obejmują 3 694 mln m³, co stanowi 19,3% zasobów leśnych kraju. Na gatunki iglaste przypada masa 2 588 mln m³; udział świerka wynosi 57%.

Na tle ogromnych obszarów Kanady zapas drewna przypadający na 1 ha powierzchni leśnej ulega dużym wahaniom. Średni zapas drewna liczony na 1 ha powierzchni leśnej Kanady wynosi 60 m³.

Ludność Kanady liczyła w 1976 r. okraęło 23 mln osób. W świetle podanych liczb na 1 mieszkańca Kanady przypada okraęło 14 ha powierzchni leśnej, ze średnim zapasem drewna 830 m³².

Taki układ liczb stawia Kanadę w czołówce światowych eksporterów poszukiwanego na świecie drewna iglastego i produkowanych z niego materiałów drewnopochodnych (celuloza, papier). Ze względu na układ warunków ekonomicznych oraz położenie geograficzne uwydatniają się trzy główne kierunki eksportu drewna kanadyjskiego: Stany Zjednoczone, kraje Europy Zachodniej (ze wschodnich wybrzeży Kanady) oraz Japonia, a w przyszłości Chiny, z zachodniej części Kanady.

W ujęciu historycznym główną bazę eksportu drewna stanowiła na wschodzie Kanady rzeka Św. Wawrzyńca i jej dorzecze (spław drewna), na wybrzeżu zachodnim wyspa Vancouver.

EWOLUCJA PRZEMYSŁU DRZEWNEGO I EKSPORTU DREWNA Z KANADY

W drugiej połowie XIX stulecia obydwie wybrzeża Kanady miały — jak na owe czasy — dobrze rozwinięty przemysł drzewny.

W latach 1869—1875 wartość eksportowanych z Kanady materiałów drzewnych wynosiła przeciętnie 19,6 mln dolarów, co stanowiło 48,7% ówczesnej wartości eksportu Kanady. Główną pozycję w eksporcie drewna stanowiła tarcica; jej wartość wynosząca 13,3 mln dol. stanowiła 67,8% ogólnej wartości eksportowanych z Kanady materiałów drzewnych.

W 1900 r. celuloza i papier nie figurowały jeszcze w eksporcie.

² Według danych z 1977 r. analogiczne liczby dla Polski przedstawiają się następująco: obszar kraju 31 268 tys. ha, ludność 34 850 tys. osób, powierzchnia lasów 8,6 mln ha, lesistość 27,4%, na 1 mieszkańca przypada 0,25 ha lasu, zapas grubizny z korą na pniu 1 176 mln m³, na 1 mieszkańca przypada 34 m³ zapasu na pniu. Wartość zapasu drewna na pniu — wg danych z 1978 r. — 600 mld zł. Eksport tarcicy w 1978 r. — 600 mld zł. Eksport tarcicy w 1978 r. — 860 tys. m³. Z porównania liczb wynika, że zapas drewna na 1 mieszkańca jest w Kanadzie 24 razy większy niż w Polsce (red.).

W 1915 r. eksport materiałów drzewnych z Kanady był już bardziej zróżnicowany i obejmował następujące pozycje:

tarcica	— 33,2 mln dol.	— 48,1 %
celuloza	— 8,3 mln dol.	— 12,0 %
papier	— 14,7 mln dol.	— 21,3 %
inne materiały drzewne (drewno okrągłe, sklejka)	— 12,7 mln dol.	— 18,6 %
Razem	68,9 mln dol.	— 100,0 %

Z przedstawionych liczb wynika, że w 1915 r. tarcica zajmowała w eksporcie drewna nadal dominującą pozycję. Równocześnie uwydatnia się dynamiczna konkurencja ze strony celulozy i papieru, które uczestniczą w globalnej wartości eksportu materiałów drzewnych pozycją 33,3 %.

W miarę rozwoju przemysłu struktura handlu zagranicznego Kanady ulegała istotnym przeobrażeniom. Na początku bieżącego stulecia produkty pochodzenia rolniczego, zwierzęcego i leśnego stanowiły 86 % wartości eksportu; obok nich pojawia się nowy składnik eksportu — metale żelazne — zajmujące pozycję 10,2 %.

W 1940 r. produkty pochodzenia rolniczego, zwierzęcego i leśnego były reprezentowane pozycją 61 %, natomiast metale żelazne i żelazne dostarczyły 27 % eksportu.

W 1960 r. produkty pochodzenia rolniczego, zwierzęcego i leśnego stanowiły 52 % puli eksportowej, natomiast metale żelazne i żelazne oraz minerały i produkty chemiczne osiągnęły poziom 45 %. Należy podkreślić, że wartość eksportowanego drewna o daleko posuniętym stopniu obróbki (celuloza i papier) przewyższyła wartość wywozu produktów rolniczych.

W latach sześćdziesiątych dużą rolę odgrywają w puli eksportowej wyroby gotowe, w tym maszyny i urządzenia przemysłowe (przykładowo sprzęt transportowy, maszyny do manipulacji zrębowej w lesie, maszyny i urządzenia dla przemysłu celulozowego). Ten składnik eksportu wykazuje w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych dużą dynamikę wzrostową; za przykład może służyć duży udział urządzeń kanadyjskich w budowanej obecnie fabryce celulozy i papieru w Kwidzynie. W wyniku tych przesunięć struktura eksportu Kanady w 1976 r. obejmowała następujące podstawowe grupy:

produkty pochodzenia rolniczego	— 10,7 %
surowce niejadalne	— 21,6 %
surowce przetworzone i wyroby końcowe	— 64,6 %
inne produkty	— 3,1 %
Razem	100,0 %

W 1869 r. eksport przemysłu drzewnego Kanady obejmował 34,3% ogólnej puli eksportowej; w 1976 r. udział ten spadł do poziomu 16,4%. Spadek ten tłumaczy się wielokierunkowym rozwojem innych dziedzin przemysłu Kanady, wyczerpaniem lasów dostępnych Kanady Wschodniej oraz zbyt słabą penetracją przemysłu drzewnego Kanady Zachodniej na zagraniczne rynki zbytu.

Daleko idące zmiany w strukturze eksportu drewna zaistniały dzięki intensywnemu rozwojowi przemysłu celulozowo-papierniczego, co obrazują podane niżej liczby:

Rok	Eksport z Kanady, ton	
	celuloza	papier
1915	364 tys.	500 tys.
1955	2300 tys.	5900 tys.

W 1955 r. wartość eksportu celulozy i papieru przewyższała 2,5-krotnie wartość eksportu tarcicy.

Zarządzenia rządowe ograniczały stopniowo eksport drewna okrągłego na rzecz eksportu drewna obrobionego (tarcica, sklejka) oraz drewna przetworzonego (celuloza, papier). W 1976 r. wartość eksportu produktów drzewnych przedstawiała się następująco:

drewno tartaczne i papierówka	— 50,2 mln dol.
tarcica	— 1600 mln dol.
celuloza	— 2100 mln dol.
papier	— 2300 mln dol.

W eksporcie tarcicy przoduje położona nad Pacyfikiem Kolumbia Brytyjska, dająca ok. 65% eksportu.

W 1976 r. skład gatunkowy (gatunki wiodące) eksportowanej z Kanady tarcicy iglastej przedstawiał się następująco:

jedlica (daglezja)	— 10,3%
świerk i jodła balsamiczna	— 54,4%
tsuga	— 14,9%

Wartość eksportu tarcicy iglastej w 1976 r. wynosiła ok. 1560 mln dol., tarcicy liściastej ok. 40 mln dol. Główne kierunki eksportu tarcicy stanowią Stany Zjednoczone (74%), Japonia (9%) i Wielka Brytania (7%).

W 1976 r. wyprodukowano w Kanadzie 208 mln m² sklejki, z czego 12,6% przeznaczono na eksport. Wartość eksportu oklein i sklejki wynosiła 100,6 mln dol.

W 1976 r. wyeksportowano z Kanady 9 mln ton papieru, w tym 7,7 mln t (85,5%) papieru gazetowego. Głównym odbiorcą (80% eksportu) były Stany Zjednoczone.

W ciągu ostatnich 10 lat rozwinęła się dynamicznie produkcja zrębków. W 1975 r. wyprodukowano okrągło 9,5 mln t zrębków o wartości 355 mln dol.; 60% tej produkcji było umiejscowione w Kolumbii Brytyjskiej. Wyeksportowano okrągło 704 tys. t. W latach 1969—1975 cena zrębków uległa podwojeniu. Eksport zrębków z Kanady do krajów zamorskich stwarza potrzebę budowy statków przystosowanych do przewozu zrębków.

Ze względu na niedobór zdolności przerobowej w przemyśle celulozowo-papierniczym Polska — w chwili obecnej — eksportuje papierówkę. Stosunki te ulegną w niedalekiej przyszłości diametralnej zmianie. W miarę postępu intensywnie realizowanej rozbudowy przemysłu celulozowo-papierniczego Polska w najbliższych latach eksport papierówki, a w niedalekiej przyszłości będzie musiała sięgnąć do importu papierówki i zrębków.

W rolę potencjalnych dostawców mogą wchodzić dwa kraje: Związek Radziecki i Kanada. W Związku Radzieckim zapotrzebowanie Polski mogą pokryć lasy syberyjskie poprzez transport kolejowy na duże odległości lub drogą wodną przez porty północnej Syberii. W tych warunkach dostawy zrębków z portów kanadyjskich przestają być utopią. W 1976 r. Kanada wyeksportowała produkty drzewne na kwotę 6,4 mld dol., co stanowiło 17% ogólnej puli eksportowej Kanady. Eksport produktów drzewnych do Wielkiej Brytanii przedstawiał wartość 510 mln dol., czyli 7,8% ogólnej wartości eksportu produktów drzewnych. Odległość Wielkiej Brytanii od Polski jest stosunkowo niewielka. Przy starannej kalkulacji może się okazać, że import zrębków kanadyjskich do Polski i innych krajów Europy Wschodniej może mieć realne podstawy. I to tym bardziej, że Kanada w dążeniu do zmniejszenia swej handlowej zależności od Stanów Zjednoczonych stara się nasilić swoją kooperację z krajami Europy Wschodniej i Azji.

SYNTEZA ROZWAŻAŃ

Powierzchnia leśna Kanady obejmuje 323 mln ha, na jednego mieszkańca przypada okrągło 14 ha lasu i 830 m³ zapasu drewna na pniu. Dzięki tak bogatym zasobom leśnym Kanada mogła wyeksportować w 1975 r. 115 mln m³ drewna o zróżnicowanym poziomie obróbki (tarcica, sklejka, celuloza, papier gazetowy).

Okolo 1870 r. wartość eksportowanych z Kanady materiałów drzewnych wynosiła przeciętnie 19,6 mln dol., co stanowiło 38,7% ówczesnej wartości eksportu. Głównym przedmiotem eksportu była tarcica.

Na początku XX stulecia produkty pochodzenia rolniczego, zwierzęcego i leśnego stanowiły 86% wartości eksportu.

W miarę uprzemysławiania kraju zmienia się struktura eksportu drewna. Począwszy od 1915 r. celuloza i papier odgrywają w eksporcie coraz większą rolę. W 1976 r. wyeksportowano z Kanady 9 mln ton papieru. W ostatnich latach pojawia się nowy sortyment eksportowy — zrębki papiernicze.

Równolegle z przemysłem drzewnym rozwijają się bardzo intensywnie inne dziedziny przemysłu. W wyniku wielokierunkowej ewolucji na pierwsze miejsce wysunął się eksport surowców przetworzonych, maszyn oraz urządzeń przemysłowych z pozycją 65% puli eksportowej. Udział eksportu drewna spadł do poziomu 17%.

Polskę może interesować w niedalekiej przyszłości import zrębków papierniczych z Kanady.

Краткое содержание

Леса в Канаде занимают 323 миллиона га, что составляет 32,4% поверхности страны. В Канаде на одного жителя 14 га лесопокрытой площади; 830 м³ древесины.

В 1870 г. стоимость лесных продуктов, экспортированных из Канады (главным образом пиломатериалы) была около 20 миллионов долларов, или приблизительно 39% стоимости всего экспорта в тот год.

Начиная с 1915 г. целлюлоза и бумага играют все большую роль в экспорте. В 1976 г. из Канады было вывезено около 115 миллионов м³ древесины (в пересчете). Стоимостный состав этого экспорта был следующий: круглый лес 50 миллионов долларов, пиломатериалы 1,6 миллиарда долларов, целлюлоза 2,1 миллиарда долларов, бумага 2,3 миллиарда долларов. Главными рынками сбыта были США, западная Европа и Япония.

К 1976 г. удельный вес продуктов лесной промышленности в экспорте снизился до 17%. Ведущие места в экспорте Канады теперь занимают продукты других промышленных отраслей, машины и оборудование.

Summary

In Canada 323 million ha of land are forest covered, or 32,4% of the overall area of the country. There are 14 ha of forest per inhabitant; in terms of the stand, 830 m³ per capita.

Around 1870 the value of forest products exports (mainly lumber) amounted to approximately 20 million dollars, which was 39% of the value of all exports at the time.

Beginning in 1915 pulp and paper have played increasingly important role. In 1976 Canada exported equivalent of 115 million m³ of forest products. The value composition of the export was as follows: round wood 50 million dollars, lumber 1.6 billion dollars, pulp 2.1 billion dollars and paper 2.3 billion dollars. The main export markets were US, Western Europe and Japan.

The share of forest products in Canada's foreign trade by 1976 declined to 17%. The predominant position in exports is currently occupied by products of other industries as well as by machinery and equipment.